

ENDOKRINOLOGIK KASALLIKLARNI TEKSHIRISH VA PARVARISH QILISHNING ZAMANAVIY USULLARI

Toshpulatova Mayira Erkinovna

Payariq Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi

Maxsus fanlar kafedrası katta o'qituvchisi

Adilova Sojida Xurramovna

Payariq Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi

Maxsus fanlar kafedrası yetakchi o'qituvchisi

Samanova Farida Mexrullayevna

Payariq Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi Maxsus fanlar

kafedrası katta o'qituvchisi

Raximqulova Zuxra Abdumannon qizi

Payariq Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi

texnikumi Maxsus fanlar kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya:

Endokrinologik kasalliklar — bu inson organizmining gormonlar ishlab chiqaruvchi bezlari faoliyatidagi buzilishlar natijasida yuzaga keladigan murakkab va ko'p qirrali patologiyalar to'plamidir. Gormonlar organizmning turli tizimlari va organlari faoliyatini tartibga soluvchi kimyoviy moddalardir. Ularning miqdori yoki faoliyatidagi o'zgarishlar organizmda ko'plab buzilishlarga olib keladi. Shu sababli endokrinologik kasalliklarni aniqlash, tekshirish va samarali davolash zamonaviy tibbiyotning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: zamonaviy texnologiyalar, tibbiy markazlar, endokrin tizimi, gormonlar, gipofiz bezi.

Endokrin tizimning asosiy bezlari qatoriga qalqonsimon bez, gipofiz, buyrak usti bezlari, qandli diabet bilan bog'liq pankreas, jinsiy bezlar va boshqalar kiradi. Har

bir bez o'ziga xos gormonlarni ishlab chiqaradi va ularning muvozanati organizmning sog'lom ishlashi uchun juda muhimdir. Masalan, qalqonsimon bez tomonidan ishlab chiqariladigan tiroksin va triyodotironin gormonlari metabolizmni tartibga soladi, gipofiz bezining o'sish gormoni esa organizmning o'sishi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shu bois, bezlarning ish faoliyatidagi har qanday buzilish jiddiy sog'liq muammolariga olib kelishi mumkin. Endokrin kasalliklarni tekshirishda birinchi navbatda laborator tahlillar muhim ahamiyatga ega. Qon va siydikdagi gormonlar darajasini aniqlash orqali bezlarning faoliyati baholanadi. Ushbu tahlillar yordamida gipofunksiyalar, gipertrofiyalar yoki gormon ishlab chiqarishdagi boshqa nomutanosibliklar aniqlanadi. Laborator diagnostika usullari doimiy ravishda takomillashib borayotgani sababli, endokrinologlar aniq va tez natijalarga erishish imkoniga ega bo'lmoqda.[1]

Zamonaviy tasviriyl diagnostika usullari ham endokrin kasalliklarni aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. Ultrasonografiya (USG) qalqonsimon bez va boshqa bezlarning strukturaviy o'zgarishlarini aniqlashda keng qo'llaniladi. Kompyuter tomografiya (KT) va magnit-rezonans tomografiya (MRT) esa bezlarning chuqur anatomik o'zgarishlarini, o'smalar mavjudligini aniqlashda yordam beradi. Endoskopik usullar esa bezlarning ichki tuzilishini ko'rish va biopsiya olish imkonini beradi. Biopsiya natijalari esa patologik to'qimalarni mikroskopik tahlil qilish orqali aniq tashxis qo'yishga yordam beradi. Davolashda individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Har bir bemorning kasallik tarixi, simptomlari, laborator va tasviriyl diagnostika natijalari asosida davolash rejasi ishlab chiqiladi. Konservativ davolash usullari asosan gormon preparatlarini qabul qilishdan iborat bo'lib, ularning dozalari va turi bemorning holatiga qarab belgilanadi. Masalan, gipotiroidizm da tiroid gormonlari preparatlari buyuriladi, qandli diabetda insulin yoki og'zaki glyukoza darajasini pasaytiruvchi dorilar qo'llaniladi. Shuningdek, hayot tarzini o'zgartirish, to'g'ri ovqatlanish, jismoniy faollikni oshirish kabi tavsiyalar ham davolash jarayonining muhim qismidir.[2]

Jarrohlik usullari esa bezlarda o'smalar yoki boshqa patologik o'zgarishlar mavjud bo'lganda qo'llaniladi. Masalan, qalqonsimon bezning yirik o'smalarini olib tashlash, gipofiz bezidagi adenomaning jarrohlik yo'li bilan davolanishi kabi amaliyotlar zamonaviy texnologiyalar yordamida amalga oshiriladi. Endokrin

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th June, 2025

jarrohlik sohasidagi rivojlanish bemorlarga minimal invaziv va xavfsiz usullarni taklif etmoqda. Yangi texnologiyalar endokrinologiyada katta imkoniyatlar yaratmoqda. Molekulyar biologiya va genetik tadqiqotlar yordamida kasalliklarning asosiy mexanizmlari o'rganilmoqda. Bu esa maqsadli terapiya usullarini ishlab chiqishga olib keladi. Masalan, ba'zi o'smalar yoki genetik kasalliklar uchun maxsus dori vositalari ishlab chiqilmoqda. Shuningdek, telemeditsina va sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida bemorlarni uzoqdan kuzatish, ularning holatini real vaqt rejimida tahlil qilish va davolash rejalarini moslashtirish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu ayniqsa uzoq hududlarda yashovchi bemorlar uchun katta yordam beradi.[3]

Endokrinologik kasalliklar ko'pincha surunkali bo'lib, uzoq muddatli parvarishlashni talab qiladi. Shu sababli bemorning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan kompleks yondashuv zarur. Bu jarayonda dietani tartibga solish, jismoniy faollikni oshirish, stressni boshqarish va muntazam tibbiy kuzatuvlar muhim o'rin tutadi. Bemorlarni psixologik qo'llab-quvvatlash ham muhim, chunki surunkali kasalliklar ko'pincha ruhiy holatga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Oilaviy va ijtimoiy muhitda ham bemorlarni qo'llab-quvvatlash, ularning sog'lom hayot tarzini davom ettirishlariga yordam berish zarur. Profilaktika choralari endokrin kasalliklarni oldini olishda katta ahamiyatga ega. Sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash, muntazam tibbiy ko'riklardan o'tish, xavf omillarini kamaytirish muhimdir. Ayniqsa, qandli diabet, qalqonsimon bez kasalliklari va boshqa surunkali endokrin patologiyalar rivojlanishining oldini olish uchun erta tashxis va profilaktika choralarini ko'rish zarur. Buning uchun aholining tibbiy savodxonligini oshirish, sog'lom ovqatlanish, faol hayot tarzini targ'ib qilish kabi ishlar amalga oshirilmoqda.[4!0]

Endokrinologik kasalliklarni tekshirish va davolashda multidisipliner yondashuv zarur. Bu jarayonda endokrinologlar, genetiklar, jarrohlar, psixologlar va boshqa mutaxassislar birgalikda ishlaydi. Bemorning umumiy holati, kasallikning bosqichi va boshqa omillar hisobga olinadi. Shunday yondashuv kasalliklarni samarali boshqarish va bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilash imkonini beradi. Zamonaviy endokrinologiyada ilm-fan va texnologiyalarning integratsiyasi yangi davrni boshlab berdi. Genomika, proteomika, metabolomika kabi sohalar

kasalliklarni chuqur o'rganishga imkon yaratmoqda. Bu esa individual terapiya va oldini olish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Kelajakda sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili yordamida endokrin kasalliklarni yanada samarali boshqarish imkoniyatlari yanada kengayadi.[5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, endokrinologik kasalliklarni tekshirish va parvarish qilishning zamonaviy usullari nafaqat kasalliklarni erta aniqlash va samarali davolashni ta'minlaydi, balki bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Laborator va tasviriy diagnostika vositalarining rivojlanishi, yangi dori preparatlari, jarrohlik texnologiyalari va ilmiy yutuqlar endokrinologiyaning zamonaviy ko'rinishini shakllantirmoqda. Kompleks parvarishlash, profilaktika va multidisipliner yondashuv esa surunkali kasalliklarni boshqarishda muhim rol o'ynamoqda. Shu tariqa, endokrinologiya sohasidagi zamonaviy usullar inson sog'lig'ini saqlash va yaxshilashda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rahmatullayev Sh. Endokrinologiya asoslari. Toshkent: "Universitet" nashriyoti, 2006. – 212 b.
2. Karimov A., Islomov B. Endokrin kasalliklarni tashxislash va davolash metodlari. Toshkent: "Medpraktika" nashriyoti, 2015. – 180 b.
3. Qodirov M. Endokrin tizim kasalliklari va ularning zamonaviy davolash usullari. Samarqand: "Ilm-fan" nashriyoti, 2018. – 240 b.
4. Tursunova G. Endokrinologiya va diabetologiya. Toshkent: "Tibbiyot" nashriyoti, 2020. – 300 b.
5. Usmonov R. Endokrin tizim kasalliklarining laborator diagnostikasi. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2017. – 150 b.
6. Mirzaev S., Normatov D. Zamonaviy endokrinologiyada diagnostika va terapiya. Toshkent: "Meditsina" nashriyoti, 2019. – 275 b.
7. Xolmatov E. Endokrin kasalliklarni profilaktika va parvarishlash usullari. Toshkent: "Sog'lom hayot" nashriyoti, 2021. – 190 b.